

Edebiyatta Hayvan Araştırmaları: Bir mi Birden Fazla mı?

One or Several Literary Animal Studies?

Susan McHugh

Associate Professor
University of New England,
Department of English
smchugh@une.edu

Çevirenler

Ece Alparslan, Galatasaray Üniversitesi Medya ve İletişim Programı
Doktora Öğrencisi

Cevat Sucu, Samsun Üniversitesi Tarih Bölümü Araştırma Görevlisi;
Sabancı Üniversitesi Doktora Öğrencisi

Edebiyatta Hayvan Araştırmaları: Bir mi Birden Fazla mı?

Society and Animals isimli derginin yaptığı kurgu değerlendirmeleri çağrısında Kenneth Saphiro ve Marion Copeland hayvanlarla ilgili edebiyat çalışmalarına musallat olan “hayvan sorunsalına dair bir edebiyat eleştirisini perspektifinin bir bakış açısı, bir bilinç biçimi, herhangi bir kurguyu okumanın bir yolu” (343) olduğu arzusunu dile getirmektedir ancak hayvanlar üzerine değerlendirmelerde bulunmanın tek bir yolu mu vardır, yoksa birden fazla mı?¹ Perspektifler bir kenarda dursun alandaki yeni araştırmalar bu tür eleştirel bir çalışmanın birçok metodu içerdini göstermekte ve Saphiro ile Copeland bile edebiyatta hayvanların iyi (“sağlıklı ve saygılı”) veya kötü (“indirgemeci ve saygısız”) temsillerinin birbirinden ayrılması; metinlerde hayvanların hangi formlarda bulunduğunun açıklanması (örn. semboller, sesler, karakterler) ve tarihler-kültürler bağlamında insan-hayvan ilişkileri göz önünde bulundurularak hayvan temsillerinin ele alınması gibi birçok yaklaşımı sıralamaktadır (345). Her ne kadar bazıları bakış açılarına göre bir yöntem hiyerarşisini savunsa da² bu örnekler hayvanları inceleme yöntemlerinin birbirini dışlamaktan uzak olduğunu öne sürmektedir. Dahası, metodolojik farklılıkların yaygınlaşması durumu yakın bir zamana kadar edebiyat ve geleneksel olarak “hümanist” sayılan diğer konularla hayvanların

1 Burada Gilles Deleuze ve Félix Guattari’nin, Sigmund Freud’un “Bir veya daha fazla kurt?” sorusuyla analizi yapan kişinin, rüyayı gören kişinin hayvan sürüsünü yorumlamasıyla tek bir kurda/insana indirgediği yeniden anlatımını doğrudan tehdit eden Kurt Adam vaka çalışmasına yaptıkları anlatsal eleştiriye referansta bulunuyorum. Deleuze ve Guattari için, “önemli olan” (Freud için olduğu gibi) Kurt Adam’ın hikayesinin başlıklarının tek bir hikâye veya vaka çalışmasının “normal” öznesini anlatacak biçimde birleşmesi değil, “öznenin kendisinin sürüyle veya kurtların çokluğuyla olan ilişkide hangi pozisyonda olduğudur: öznenin sürüye nasıl katılıp katılmadığıdır, ne kadar uzakta kaldığıdır, çoğunluğun tarafını tutup tutmadığıdır” (29). Bu noktayı aşağıda öne sürdüğüm hayvan çalışmaları ve öznellik ve sosyal eylemlilik sorularıyla detaylandırıyorum.

2 Edebiyat araştırmacısı Julie Smith, hayvan çalışmalarının hayvan hakları kavramlarını (örn. Tom Regan’ın “hayatın öznesi”) sorgulamasının kendisini neden rahatsız ettiğini açıklarken, hayvanların asla bizim onları inşa ettiğimizden daha fazlası olamayacağını savunan ‘kullanım yanlısı’ bir görüşün aksine, hayvanların tarafını tutan bakış açısından hayvanların bilgisine ulaşabileceğini” (259) anlatır. John Simons ve Randy Malamud hayvan hakları bakış açısını doğru edebiyat yorumlaması yöntemi olarak gördüklerini söyler (neyi yanlış yöntem olarak gördüklerini de belirtirler), bunu da kompozisyonun devamında tartışıyorum.

alakasız olduğuna dair zımnî bir anlaşmanın var olması sebebiyle önu kesilen bu (alt) alanın gelişiminde hatırı sayılır bir başarı olduğunu göstermektedir.

Bunun sebebi, edebiyatta hayvan çalışmalarının bir paradoksla çerçevesizlenmiş olmasında yatmaktadır: Her çağın ve kültürün edebiyatında bolca hayvan bulunmaktadır ancak edebiyatta hayvanlar hakkında sistematik çalışmaların odak noktası nadiren hayvanlar olmuştur. Biraz ilgi gördüğü zamanlarda da hayvanların temsilleri her şeyden önce, en azından metaforik olarak üstü kapalı insan temsilleri olarak görülmüştür. Bu durum, bu metinsel hayvanlara özel materyal ve temsili problemleri toplamak ve sorgulamak için muazzam bir fırsat sunmaktadır fakat aynı zamanda edebiyat eleştirmenlerini de iki temel soruyla karşı karşıya bırakmaktadır: Neden hayvanlar ve neden şimdi? Diğer bir deyişle, edebiyatta hayvanların değerlendirilmesine sistematik bir yaklaşım, birçok yönüyle tam olarak böyle bir sorgulamadan kaçmak için düzenlenmiş gibi görünen bir disiplinle uzlaşmayı gerektirmektedir. Hayvanların metinsel politikası bu sebeple türlerin poetikasına uyarlanmış eksiksiz bir epistemik eleştiri imkânı sağlamaktadır. Bu tür bir eleştiri de ancak hayvanları okumanın çoğul yollarının geliştirilmesiyle mümkün olabilmektedir.³

Bu durum en azından bu işin neden eylemlilik ve sosyallik etrafında dönen sorularla birleşen ve hayvan temsillerinin okumalarının aksiyolojik (axiological) ve diğer “doğal olmayan” (unnatural) tarihler tarafından şekillendiğı konusunda ısrar eden disiplinlerarası bir araştırma alanı olan hayvan çalışmalarına bir tepki olarak ortaya çıktığını açıklamaktadır.⁴ Bu temsiller gittikçe daha açık şekilde edebiyat tarihi ve kuramının son zamanlarda bazı perspektifleri diğerlerinin üzerine basarak ifade etmekle veya pekiştirmekle suçlanan tüm beşeri bilimlerin rotasını çizen soruşturmalar aracılığıyla birleştiğı alanlar olarak ortaya çıkmaktadır. Geç yirminci yüzyılın kimlik tartışmaları üzerinden gelişmiş olan hayvan çalışmaları, bu teorik çalışmaları eleştirel polislikten korktuğı için kısıtlayan ampirik bir zorunluluğı miras almıştır. Hayvanlar hakkında bilgilerimiz, en geniş anlamda, herhangi bir perspektif veya projeye hayvan çalışmalarına odaklanan ve söylemsel bir oluşum olan beşeri bilim

3 Bireysel insan öznelinin odak olmasının neden doğal veya tesadüfi olmadığını, tam tersine kasıtlı olduğunu açıklamak için Michel Foucault'nun (insan) öznenin sosyal fail (anatomo-politikalar veya bireyin disiplinler rejimleri dolayısıyla) olarak, bir vakum içerisinde değil Foucault'nun bio-iktidarın bir dinamiğı olarak gördüğü ilişki içerisinde üretildiğini anlatan analizine bakılabilir. Bu ilişki sayesinde insan ve diğer türlerin ilişkileri alternatif formlara bürünebilir ve indirgenemeyen popülasyonların “bio-politikaları” olarak şekillenebilir (147).

4 Bkz. Bu noktayı hayvanların doğal ve kültürel tarihlerinin farklılıkları aracılığıyla ifade eden Nigel Rothfels. Doğal tarihler hayvanları “yerli habitatlarında” konumlandırma işine yararken, kültürel tarihler “müzeler, kitaplar, sirkler ve hayvanat bahçeleri gibi insan çevrelerindeki” konumlanmalarını inceler (6). Eylemliliğın hayvan çalışmalarında üretkenliğın merkezi olarak gösterilmesiyle ilgili, Erica Fudge'ın H-Animal'da yayınlanan “Animals in History” isimli kompozisyonuna bakınız.

çalışmaları hareketinin temelidir.⁵ Biz insanların başka türler hakkında ne tür bilgilere sahip olabileceğimizi sorgulamak son derece önemlidir ancak hayvanları herhangi yerleşmiş bir metodolojiyle çalışmaktan uzaklaşıp hayvanları çalışmak için karmaşık ve farklı inşaları ve yöntemleri bir araya getiren yeni formüle edilmiş söylemsel bir alanın içinde (hatta ona karşı) incelediğimizi hayal ettiğimizde ne olacağını görmek pahasına değil. Çeşitli derecelerde, hayvanların edebî formlarının ki bunlar ister metaforik, duygusal veya temsil karşıtı olsun, son yıllarda ortaya çıkan daha kapsamlı analizleri, hayvanlara ve (belki de kaçınılmaz olarak) hayvan-insan ilişkisine dair en iyi argümanı sağlasalar bile disiplinler bilme yollarına bağlılığı sarsmaktadır.

Bu kaygıların daha yakın zamanlarda ortaya çıkmasının sebebi biraz da metaforların edebiyatta hayvanların baskın (aynı zamanda en tartışmaya açık) formu olmasıdır.⁶ İki tarihsel örnek, bu eğilimin kısmen metinsel hayvanları insan koşullarını temsil etmek için dolaylı olarak kullanmanın etkinliğini ve ayrıca bu figürün ayrı bir disiplin olarak edebî çalışmaların yükselişindeki kilit rolünü nasıl yansıttığını göstermektedir.⁷ Şair Percy Shelley, 1821’de yazdığı ünlü şiir savunusunda “Bir şair bir

5 Her ne kadar “söylemsel diziliş” Foucault’nun da terimi olsa da ben burada Stuart Hall’un (Raymond Williams aracılığıyla yaptığı) argümanını ödünç alıyorum. Bu argüman kültürel çalışmaların biçimlenmesiyle ilgilidir ve benim de hayvan çalışmalarının yükselişi sırasında tanık olduğum kökeni tarih, maddileşme karmaşasından ve Williams’ın deyişiyle “enerji ve yönelimin ortak eğilimi” aracılığıyla söylemlerin kesin ama stabil olmayan bir biçimde ortak noktada buluşmasından bahseder. Hall’a göre sadece “basitçe çoğulcu” (her şey yapılabilir) ve tekel (dogmatik) politikaların arasındaki üretken bir gerginlik sayesinde kültürel çalışmalar alakasını koruyabilmiştir (1899).

6 Bu konu hakkında yazılan en erken kitapta, Mary Allen “metaforik hayvanların gerçekçi hayvanları sayı olarak fazlasıyla geride bıraktığını” (6) gözlemlemiştir ancak bu durum hakkındaki fikirler fazlasıyla çeşitlidir. Örneğin, Shapiro ve Copeland ünlü kompozisyonları “Why Look at Animals? (“Neden Hayvanlara Bakıyoruz?”)da metaforu, hayvanların edebî öneminin yok edildiği, indirgemeciliğin nihai aracı olarak görürken, yazar ve eleştirmen John Berger tam tersini ortaya koyar: ona göre var olan iktidar yapıları içinde sadece metafor tam yok olmanın önüne geçebilmektedir. Ona göre insanlar on dokuzuncu yüzyıla kadar “hayvanlar ve insanlar arasındaki temel ilişkinin tamamen metaforik” (5) olduğunu içselleştirmişlerdi ve bu, sadece bilimde değil ama daha geniş anlamda “kapitalizm kültüründe” (26) insanın tek özne statüsünü koruyan, hayvanların yok olmasını ve “son metafor” (24) olmasını içeren bir süreçti. Tesadüfen, Allen’in girişindeki notlar hayvanların edebiyatta kullanımıyla ilgili 1955-75 tarihleri arasında yazılmış, büyük ihtimalle genel geçer kabul gören yazarlara odaklanan tezlerin kapsamlı bir listesini sunmaktadır (16-17).

7 Metafor, Terry Eagleton’ın “İngilizcenin yükselişi” – on dokuzuncu ve yirminci yüzyıl İngiliz milliyetçi ve emperyalist yerel edebî çalışmasının akademik konu olarak bütünleşmesidir – olarak adlandırdığı kavramın temel taşıdır zira kavram gizemsel, romantik estetiğin merkezindeki görkemli yazım unsurlarını barındırdığı gibi biçimci estetikteki şiirseli gündelik hayattan ayıran muammalı özellikleri de taşır.

bülbüldür” diyerek, romantik sanatçının insan toplumuna aşkınlığının en ünlü hayvan temsiline (John Keats’ın 1819 tarihli şiiri “Bülbüle Övgü”) referans gösterir ve edebiyatta hayvanın değerini romantik sanatçının fazlasıyla yabancılaşmış durumunu ifade edecek bir figürle sınırlandırır.⁸ Bununla birlikte, hayvan metaforunun bu ilginç kalıcı gücünü açıklayan, bu edebî aracın yorumlayıcı istikrarı değil, onun olağanüstü estetik esnekliğidir.⁹

Dolayısıyla, örneğin biçimci estetik (formalist aesthetics) aynı figüre anlam yüklerken bunu farklı gerekçelerle yani dilbilimsel anlamın dairesine (örn. hayvanın isminin kulağa nasıl geldiği) ve mimesisine (taklit, benzetme) odaklanarak yapmaktadır. Bir yüzyıl sonra biçimci estetik için yaptığı etkili bir argümanda şair T. S. Elliot, aynı şairane kuşu el üstünde tutmak için farklı bir gerekçe sunar: “Keats’ın övgüsü bülbüle mahsus olmayan çeşitli hisler içermekle birlikte bülbül, biraz çekici ismi, biraz da şöhreti sebebiyle, bu hisleri bir araya toplamaya hizmet eder” (1096).¹⁰ Hayvan, yine şairin/eleştirmenin gerçeğin eşik bekçisi olarak üstlendiği vazifeye bir referans noktası olarak önemini korur ancak edebî önemi yaşanan durumları bilimsel etoloji değilse bile estetik ihtimal anlamında yansıtmaya becerisinden gelir. Yani hayvan biçiminin değişen poetikası, edebiyat tarihinde hayvan biçimlerinin geçmiş devamlılıklarını ve çekişmelerini taslaklama aracı olarak ortaya çıkmaktadır. Dahası,

8 Bu noktada Shelley’nin tüm cümlesi daha fazla değerlendirmeyi hak ediyor: “Şair karanlıkta oturan ve tatlı seslerle yalnızlığını şenlendiren bir bülbüldür; onun dinleyicileri görünmeyen bir müzisyenin ezgileriyle mest olurlar, hareket ettiklerini ve yumuşadıklarını hisseden ama nerede olduklarını ve nedenini bilmeyen insanlar gibi.” (699) Bu, olan romantik estetiğin içindeki kesin ilişkiyi açık hâle getiriyor. Shelley’nin temel kaygısı yazar (“şair”), okuyucu (“dinleyiciler” veya “mest olan adamlar”) ve metindir (“tatlı sesler” veya “görünmeyen müzisyenin ezgileri”), kuşların (cinsel, bölgesel ve hatta estetik?) şarkı söylemeye ilgisi değil.

9 Raymond Williams Romantik bir hayvan olarak şairin önemi/önemsizliği incelenirken, bu görüntünün edebiyat tarihinin temsili anlatısının kendisini nasıl rahatsız ettiğini açıklıyor ve Shelley’nin kültürün sınırlarındaki (“karanlık” ve “yalnızlık”) şairlere verilen bu özel (paradoksal) statüyü formüle etmesini anlatıyor. Shelley, bunların “şairlere hak ettikleri ‘onay’ı bahsetmek için bilim ve endüstrinin [başarısız olan] egemen olduğu bir kültürde” hem yükümlülük hem de “çaresizlik” duygusunun merkezinde yer aldığını savunuyor.

10 Eliot’ın akıl yürütmesi, Edgar Allen Poe’nun 1846’da “The Raven” (Kuzgun) için aynı adı taşıyan türlerin seçilmesiyle ilgili açıklamasını yansıtıyor (1842): Poe’nun başarılı bir şiir yaratma formülü, hayvanın adının sesine ek olarak, ‘nevermore’ (bir daha asla) “kelimesinin sürekli kullanımı için bir bahane” gerektirir. İşte o zaman, konuşabilen ve muhakeme etmeyen bir yaratık fikri ortaya çıktı ve çok doğal olarak, bir papağan kullanma fikri belirdi fakat eşit derecede konuşma yeteneğine sahip ve amaçlanan tonla sonsuz derecede daha uyumlu olduğu için bir Raven (Kuzgun) tercih edildi” (746)

son yıllarda, bu figürlerin genişletilmiş analizleri edebiyat tarihinde realizme yönelimden çok daha karmaşık bir hikâye anlatmaktadır.¹¹

Romantik Dönem Edebiyatı'ndaki hayvan konusu, Christine Kenyon-Jones'un *Kindred Brutes: Animals in Romantic-Period Writing* (2001) isimli eseriyle, edebiyatta hayvanların ortaya çıkışını öncelikle metafor olarak önemli görse bile daha zengin bir kültürel manzara çizmektedir. Bu kitap, İngiliz Romantik kanonundaki (özellikle George Gordon Byron'un şiirlerinde) çok eski, teriyofilik (theriophilic) fabl geleneklerinin¹² yeniden canlanmasının ve onun daha "düz" (eğitime, siyasete ve bilime dair yazılan) metinlere etkilerinin izini sürmektedir. Kenyon-Jones'a göre hayvan metaforları hem sanatçıyla ilgili bir şeyler söylemekte hem de edebî formların dışındaki düşünme biçimlerini modellemek gibi başka bir kültürel işlev görmektedir. Her ne kadar bu argüman, romantiklerin şairin medeniyetin öncüsü olarak yerini koruma arzusuna hizmet etse de buradan yapılabilecek çıkarımlar çok daha rahatsız edicidir. Sonuç olarak, romantiklerin bu belirli formu tercih etmelerinin nedeninden ziyade onların kültürel projelerini nasıl ilerletmeyi başaramadığı sorusunu ortaya çıkarmaktadır.

Eğer, Kenyon-Jones'un önerdiği gibi, on dokuzuncu yüzyılın başında duygusal edebiyatta hayvanlara romantik yaklaşım hayvanların didaktik manada insanlaştırılmasına karşı doğrudan tepki veriyorsa,¹³ o zaman aynı zamanda yirminci yüzyılın başında metaforik temalı hayvan tasavvurlarının Viktoryan ahlakı sorgulamanın bir aracı ve onun insanla duygusal olarak eşit olduğuna dair ısrar etmenin bir yolu olarak biçimci estetikleştirilmesine de işaret edebilmektedir. Kitapta her ne kadar sadece üstünden geçilmiş olsa da hayvan metaforunun, daha uzun süreli gerici tarihsel dönüşümü, özellikle temsili formların şairin insancıl ifadenin otoritesi olarak gücünü sarsabileceği veya pekiştirebileceği koşullar birbirini takip eden edebiyat eleştirisi ekollerinin hayvanların statüsünü (yeniden) değerlendiren birtakım çalışmalarınca şekillenmiştir.

11 1980'lerde bu tür bir eleştiri için "kriz" koşullarını detaylandıran Fredric Jameson şöyle diyor: Geleneksel edebiyat tarihi, temsili anlatının bir alt kümesiydi, bir tür anlatı 'realizmi' roman tarihindeki örnekleri kadar sorunlu hâle geldi (11).

12 Kenyon-Jones, teriyofiliyi hem "uzun bir klasik ve Rönesans geleneği" hem de "bize hayvanlarla olan akrabalığımızı hatırlatarak insan iddialarını hicveden ve insanın aşırı aptallığını hayvanların içgüdüsel bilgeliğiyle karşılaştıran felsefi bir duruş" olarak tanımlar.

13 Kenyon-Jones bu argümanı Samuel Taylor Coleridge'in "özellikle kuşlar [...] ile [...] mecazi olarak kendini tanımlama" (66) hakkında açıkça ortaya koymaktadır. Bkz. Sarah Trimmer'in 1786 tarihli popüler kitabı *The History of the Robins*'in tam aksine, "kendilerini evrenin merkezinde görmekte birleşmiş" (72) çocukların ve hayvanların bir ifadesi olarak 1798 tarihli "The Raven" adlı şiirinde "çocuklara hayatta ve genel olarak toplumda nasıl doğru davranacaklarını öğretmek için bir masal".

Dolaylı da olsa, bu edebiyat tarihi Jennifer Mason'un *Civilized Creatures: Urban Animals, Sentimental Culture, and American Literature, 1850-1900* (2005) isimli eseri tarafından hem genişletilmiş hem de ona meydan okunmuştur. Hayvanlara kendi terimleriyle hissî yaklaşımlar geliştiren Mason, hayvan metaforunun yükselip düşen tarihine önemli bir alternatif önerir. Kenyon-Jones'un çalışmasında olduğu gibi, edebiyat tarihçiliği hem yöntem hem de mesaj hâlini alır ancak burada belirli bir biçimde, on dokuzuncu yüzyıl Amerikan kurgusunun giderek belirginleşen kent- sel bağlamlarında tesirli söylemlerin ve hayvanlarla yaşanan ilişkilerin asli aracısı olarak bir edebiyat hikâyesi ortaya çıkmaktadır. Gerçek hayvanlara duyulan sevgi, Harriet Beecher Stowe'un *Tom Amca'nın Kulübesi* gibi geleneksel olarak insan hakları tarihleriyle ilişkilendirilen metinlerin üretimini çok-türlü bağlamlarını oluşturmak için yazarların evcil hayvan beslemesine ve diğer çağdaş hayvan pratiklerine ilişkin kanıtları dikkatle derleyen Mason için çok önemlidir.¹⁴ Mason'un asıl iddiası dönemin popüler ve eleştirmenlerce beğenilen romanlarındaki duygusal gelişimin, hayvanların toplumsal değişimde aktör olduğu durumları tesis ediyor oluşudur ancak bence buradaki daha anlamlı nokta daha zor göze çarpmaktadır, bu da kurgunun herhangi bir hayvan temsiline işlenen insan hikâyesini sorunsallaştırmasıdır. Türlerin politikaları ve metinsel ilişkiler, özellikle yeni ortaya çıkan medyada anlatı formuyla girilen etkileşimler dolayısıyla karmaşıklaşır.

Bu gerilimli edebiyat tarihine bakıldığında, biçimci estetikte erken yirminci yüzyıla kadar metaforların azaltılması hayvan temsil biçimlerinin bu genişlemesine karşı hiç de küçümsenmeyecek bir geri tepmeyi temsil etmektedir. Modern ve çağdaş şiir tekniğinin yakın zamandaki analizleri metaforların kısıtlı bir hayvan estetiği alanı sunduğu fikrine karşı çıkmaktadır. Tersine, birçok çalışmaya göre problem edebiyat literatüründen nelerin seçildiğinde yatmaktadır. Randy Malamud'un *Poetic Animals and Animal Souls* (2003) isimli eserinin çođu, başta kanonik Amerikan yazar Marianne Moore'nun ve daha az bilinen Meksikalı çağdaş şair José Emilio Pacheco'nun eserleri olmak üzere şiirde hayvan metaforlarının yakın metin okumasına ayrılmıştır. Malamud'a göre farklı dilsel, kültürel ve tarihsel bağlamlar içinde çalışan bu şairlerin ikisi de nihayetinde insan bilgi yapılarını ve bunların toplumsal iktidarla bağlarını sorgulayan biçimlerdeki metaforik hayvan yorumlamalarına yakın ilgi göstermişlerdir. Dönüřümlü olarak metaforun (şiir aracılığıyla) "hayvanlar dünyasına edebî bir portal" olarak ayrıcalıklı bir erişimi olduğunu iddia eden ve yine metaforu "onu içine sıkıştırdığımız diğer tüm kültürel icatlarla birlikte" hor gören Malamud'un çalışması,

14 Mason řu şekilde açıklıyor: Benim görüşüm, sadece bu metinlerde yer alan insan sosyal düzeni hakkındaki fikirleri, onların yazarlarının belirli insan olmayan hayvan türleri hakkındaki fikirlerini anlamadıkça idrak edemeyeceğimiz değil; bu tür fikirlerin, kültür dediğimiz şeyde dolaşan ve onunla birlikte yaratılan gerçeğin canlı ve insan olmayan bedenlerin mevcudiyeti tarafından şekillendirildiğini savunuyorum" (22). Bkz. Fudge (aşağıda), bu birlikte yaratmanın metinsel kanıtlarının insan kaynakları, Mason'un temel iddiasını hafifletebilir.

yeni formların geliştirilmesine bir çağrıyla değil, başta edebî metaforun ahlaki reform için bir araç olarak kullanılması olmak üzere var olan modellerin yeniden düzenlenmesine yönelik bir çağrıyla bitirmektedir.¹⁵ Derinden çelişkili olsa da, metaforik hayvanlara yönelik bu yaklaşım, bu biçimlerin edebi kurum karşısında tam olarak aşkinliği olmasa bile, birbirleriyle süregelen alakalarını ortaya koymaktadır.¹⁶

Bu çalışmalar edebiyatta hayvanların diğer düşünce ve ifade biçimleri üzerindeki etkisinin yeniden değerlendirilmeyi hak ettiğini hatta edebî kanonun yeniden biçimlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Ancak metaforun sorunları özellikle hayvanların yalnızca insan öznelere olarak edebî olduğu şeklindeki aynı eski sonuçlara varma tehlikesine de işaret etmektedir. Bu edebî eleştiri biçimleri ve tarihsel yöntemler arasındaki ilişkiyi yakından incelemek, Batı hümanist gelenekteki edebiyatta hayvan telakkisinin bu örüntülerinin tortularını altüst etmektedir. Hayvan çalışmalarının disiplinlerarası yöntemleri bu eleştiride özellikle faydalıdır. *Perceiving Animals: Humans and Beasts in Early Modern English Culture* (2000) başlıklı kitabında Erica Fudge, yeni-tarihselci yöntemlerin kendi erken modern kültürde hayvanlar üzerine olan çalışmasını nasıl yönlendirdiği ve sınırlandığı üzerinde durmuştur, yazarlık ve otorite sorunsallarını içeren ve böylece hayvan hayatlarının insan eseri olduğu yorumlarını (bunlar da insan “belgeleri”) rahatsız eden yöntemlere dikkat çekmiştir.¹⁷ Üstelik, Fudge edebiyat araştırmacısının veya tarihçinin anakronistik kaygıları olmadığını, edebiyatta hayvanın – mesela hümanist benlik olarak İngiliz

15 John Simons, aksi takdirde benzer motivasyonlar ve sonuçlarla, postyapısalcı teoriyi “his” (veya “metinlere duygusal bir tepki”) lehine reddeder ve “çok uzun bir süredir eleştirel girişimin merkezinde olmadığını” kabul eder (70). Böylece, edebî reformun önemli bir aracı olarak edebiyata Viktorya Dönemi inancına dönüş açısından atfedilen, Malamud’un hayvan temsilinin – burada daha önceki *Reading Zoos* kitabında olduğu gibi, herkesin “direnmesi” gereken “cazibeler” olarak nitelendiriliyor (46) – edebî eleştirisinde biçimsel, tarihsel ve kültürel analiz araçlarının açıkça yirmi birinci yüzyılın gerici siyasetiyle bağlantılı olan “daha doğru yol” (52) lehine küçümsediği gibi daha fazla görünür.

16 Bu problem, “transandansa” veya “daha yüksek bir bilişsel/deneyimsel/ epistemolojik alana” (12), Deleuze ve Guattari’nin bunun yerine psikanalitik yapıların dışındaki sosyal ilişkilerin araştırılmasını veya yeniden kavramsallaştırılmasını içeren hayvan-oluş kavramıyla ifade etme teşebbüsüyle erken ortaya çıkar ve dinamik karşılaşmaların içkinliğine dikkat ederek varlığın hiyerarşik temellerini yerinden etmeyi içerir. Bu nedenle, örneğin, “birinin [...] aileyi oynayabileceği” hayvanlar aynı zamanda “bizi karşı konulmaz bir oluşa,” “profesyonel, evlilik veya Ödipal yeniden-yer edinme girişimlerini önleyen karşı konulmaz bir yersiz yurtsuzlaştırmaya” çekebilir (233).

17 Aslına bakılırsa Fudge hayvan metinlerinin insan yazar sorununu (veya süzgecini) tarih yazımının dışında görür: “Tarihsel kavramsallaştırmada, hayvan asla [insandan] tecrit edilerek çalışılmaz, o her zaman insanın ya da insan tarafından bırakılmış bir kayıttır.” (3)

Tiyatrosundaki gelişiminin idraki – muayyen kültürel önemini anlamak için hayati sorunlar olduğunu öne sürmektedir. Öyle ki tiyatroya izleyicileri (muhtemelen okuyuyla alay ederek), Ben Johnson’ın Volpone’u gibi bir karakterle özdeşleştiklerinde “seyretmek, insanların hayvan olarak statüsünü tasdik eder” fakat onu bir sembol olarak doğru okuduklarında “hümanizm tarafından nasıl gerçekten insanlaştırıldıklarını” (87) görürler. Yöntemlere ve onların dönüşümlerine yönelik bu öz-düşünüm- sel yaklaşımla edebî kuramın biçimiyle birlikte edebî anlamlara yönelik beklentiler analiz konusu hâline gelir.

Daha deneysel bir yaklaşım edebî yöntemlerin kaynaşmasını içermektedir ama belki bu yöntemler diğer ilişkili alanlara özgüdür. Edebî tarihin yöntemlerini otobiyografiyle birleştiren Barney Nelson’ın *The Wild and the Domestic: Animal Representation, Ecocriticism, and Western American Literature* (2000) kitabı çok dar kapsamlı ve nispeten yakın geçmişte kavramsallaştırılmış olan Amerikan edebî eko-eleştirisini (alt)alanına odaklanmaktadır. Nelson’a göre, hayvanları okumanın bir araştırmacıyı edebî kanonun bilgi üretimindeki rolünü yeniden düşünmesine nasıl yol açtığının sınırlı bir örneğini sunmaktadır. Nelson, kendi (çoğunlukla otobiyografik) terimleriyle eko-eleştiri anlatılarını kullanarak çiftlikler üzerine Amerikan Güneybatı üniversitelerindeki şahsi çalışma tarihini açıklamakta ve Amerikan doğa yazarları kanonundaki vahşi ve evcilleştirilmiş hayvan temsilleri üzerine olan kendi karşılaştırmalı [çalışmaları] hakkında bilgi vermektedir. Yirminci yüzyılın ekolojik anlatılarında yazarların, okuyucuların ve bireylerin, vahşi hayvanları idealize ettikleri özdeşleştirmeler sadece basit bir estetik düşünce (doğa yazımının kinayesi) olarak kalmamakta, Nelson’ın bilhassa göze çarpmayan fakat diğerleri – özellikle evcilleştirilmiş hayvanlar ve geçimleri onlara bağlı insanlar – arasındaki işbirliğini mütemediyen suçlaması aracılığıyla bir siyasi eylem hâlini gelmektedir. Bu anlatılar bazen de diğerleriyle şaşırtıcı biçimlerde ilişkilendirilmektedir. Nelson’ın sunduğu muhayyel yaban hayata yönelik kanonik odağın kırsal yaşamda insanların evcilleştirilmiş hayvanlarla ilişkilerinin temsillerini nasıl yerinden ettiğinin tarihsel gelişimini ve Mason’ın Amerikan (kenar)kent hayatının yükselişindeki benzer etkiler üzerine olan tarihsel araştırmasını tamamlamaktadır. Nelson ayrıca bu metinsel örüntüyü tüm dünyada mevcut olan iktisadi ayrımla – kentsel ve kırsal insan ayrımı – doğrudan ilişkilendirmekte, onu bilhassa arazi kullanım politikaları üzerinden Amerika Birleşik Devletleri’nin mera anlaşmazlıklarına ve meraların bahçe-yönetim planları olarak yoksul ülkelere ihracına bağlamaktadır. Bu anlamlara itiraz etmenin sonucu olarak yazarları edebiyatın kenar boşluklarına atarak kendi kendini mağlup ediyor olabilir,¹⁸ bununla beraber onun bu mücadelelere dair açıklamaları anlamların çevresel ideolojilerinin oluşumuyla nasıl kesiştiğini de göstermektedir.

18 Nelson, Mary Austin’ın tarihsel önemine rağmen edebî eko-eleştiri öncelikle onu tecrit ettiğini iddia ediyor çünkü Austin hayvanların edebî anlamlarına yönelik beklentileri ihlal ediyor. Örneğin kendi zamanında çevre kahramanı ve kanonik doğa yazarı John

Bu disiplinlerarası örnekler, edebî çalışmalarda anlatı biçiminin yükselişiyile gittikçe karmaşıklaşan hayvan temsiline görsel ve sözlü retoriklerinden alınmıştır. Bu nedenle, yapı-sökümcü ve kabaca son on yıldaki post-yapısalcı çaba, baştan beri insanlardan bahseden ve insanlar için konuşan hayvanların olduğu edebiyat disiplininin durumunu değiştirmek için hayati önem arz etmektedir. Bu yaklaşımlar yirminci yüzyılın ortasındaki yapısalcı devrimin varsayımlarından türemiş yani bu anlamlar metinleri durağan mesaj mahzeni¹⁹ olarak görmeyen ancak dinamik biçimlere dönüştüren okuma eylemiyle çoğalmışlardır. Hayvan anlatıları, edebî kanonu yalnızca yeniden değerlendirmek için açmaktan ziyade bizzat edebiyatın hikâyesinin üretimine dair kaygıları canlandırmaktadır. Bu da sosyal bağlamların edebî olanı tür farklılıklarının ara buluculuğu gücüyle yetkilendirdiği gidişata ilişkin soruşturma hatlarına götürmektedir.

Malamud'un çelişkili duruşunun gösterdiği gibi bu yapılara dikkat çekmek, insan olmayanın temsili öneminin özgün/otantik/saf/gerçek vs. hayvan temsili pahasına oluştuğunu savunan ana akım iddiaları rahatsız etmektedir. Ancak böyle bir çağrı aynı zamanda edebiyatta hayvanların nasıl yapısal ilişkilerle – örneğin, gerçek ve hayalî arasındaki ayrımları istikrarsızlaştırarak – önem kazandığını incelemektedir.²⁰ Daha önemlisi, bu post-yapısalcı dönüş otomatik olarak “hayvan yanlısı” duyguları dışlamamaktadır. Hislere geri dönüş adına kendini onlardan sakınsa da John Simons *Animal Rights and the Politics of Literary Representation*'da (2002) bu çabanın “iktidarın nasıl işlediğini ve onun baskılarına karşı nasıl savaşılabileceğini anlamının bir yolu olarak [bu] anlatı modeline başvurulabileceğini” kabul etmektedir (193).²¹ Çağdaş

Muir tarafından kötüleneren Yosemite'teki Bask çobanlarını ve onların sürülerini sempatik bir şekilde tasvir ediyor.

19 Eagleton'ın edebî kuram tarihi hakkındaki argümanı, edebiyatta hayvanlar hakkında olmamasına rağmen, bir hayvanı – “Köpekler yürüyen merdivenlerde taşınmalıdır” – edebî dilin kendine gönderme yapması (özgöndergelilik) konusunda örnek olarak kullanılmaktadır: “Edebiyat”, en az insanların yazmaya ne yaptığı kadar, yazının onlara ne yaptığıyla ilgili bir soru olabilir. (6).

20 Örneğin, Marian Scholtmeijer “hayvan kurbanlarda” “kendi gerçekliklerini istikrarla değil ama mevcudiyetlerinin istikrarsızlığıyla anlatıya empoze etme” kabiliyetini görmektedir. Önceki geleneklerin aksine bu yolda hayati öneme sahip olan “modern edebiyat hayvanlara hakiki problem gibi yaklaşmaktadır” (8). Bu dinamikle bakıldığında [edebî] çalışmaların merkezinde modern romanlar olması hayvan tarihlerini gittikçe güvenilir hâle getirir: “Doğası gereği edebiyat hayvanlara özerk kimlik vermekten başka çare bulamaz,” ancak bu temsiller (Scholtmeijer'e göre) “dünyanın insan inşalarına gönderme yapmadan saf hayvanı yaratmayı” beceremezler. (87).

21 Yukarıda önerdiğim gibi Simons'ın hakikatle ve hislerle meşguliyeti onu post-yapısalcı kuramın tersyüz edilmesi konusunda onu oldukça kuşkulu hâle getirir. Ona göre post-yapısalcılık yalnızca “kendiliğinden kuramsal söylemin toplayıcı etkisini” gösterir ve “düşünceyi özgülürleştirmekten ziyade kapatma etkisi gösterir” (66).

hayvan anlatı çalışmaları bu tür canlıların ahlaki cemaatlerin sınırlarını korumaktan ziyade bilhassa sosyal sınırlarını paraladıklarında veya deldiklerinde, daha incelikli bir etiğın gelişimini ileri gtrmeleriyle önem kazandıklarını ne sürmektedir.²²

Muhakkak, edebiyatta hayvan çalışmaları için bu potansiyel her zaman görünür değildir. Yapı-skmc yaklaşımlar hayvan hikyelerinin her ne kadar hümanizmin metafiziksel varsayımlarının tuzağına düştüklerinin izini sürmekteyse de asıl meselelerinin dille ilgili olması onların hayvan edebiyatlarına post-yapısalcı yaklaşımların karşı karşıya kaldığı metafizikteki okluk sorunlarıyla karşı karşıya getirme yollarının keşfedilmesini geciktirebilmektedirler. Margot Norris'in çığır açıcı alışması *Beasts of the Modern Imagination: Darwin, Kafka, Nietzsche, Ernst, and Lawrence* (1985) yazarların ve ressamların kısa bir süre destek görmüş “biyosentrik” geleneğinin ana hatlarını vererek Charles Darwin'in türlerin çeşitliliği kuramından esinlenip insan-merkezli estetiği başarılı bir şekilde karşı-temsilli metinler ile eleştirse de, sürdürülebilir bir alternatif ortaya koyamamışlardır.²³ Bu sorunu izah etmek için Norris “hayvanın statü sorununu” hümanist düşüncede hayvanı inkar ettiğini iddia ederek tartışmaktadır (21). Jacques Derrida'dan sonra bu argümanı dile özgü kurban mantığıyla ilişkilendiren Norris, daha ileri giderek bu olumsuz değerlemenin hayvanın ortadan kaybolması – modern – kinayesinin esası olduğunu öne sürmektedir. Daha güncel alışmalarsa her ne kadar biyosentrik geleneğın okşn bildirse de bu dil ve anlamlandırma arasındaki bağlantının edebî biçimlerdeki hayvan temsiliinin potansiyelinden çok hümanist felsefe üzerine daha çok şey söyleyebileceğini ortaya atmaktadır.

Cary Wolfe'un *Animal Rites: American Culture, the Discourse of Species, and Posthumanist Theory* (2003) adlı çalışması benzer sonuçlara ulaşmak için yirminci yüzyıldaki Batı felsefesine daha geniş bir bakış sunmaktadır. Wolfe, kimlik tartışmalarındaki çarpıcı eksikliği nedeniyle geriye dönüp bakıldığında, hayvanlığın entelektüel cazibesinin yine insan içindeki yapı-skmc unsur statüsüyle sınırlı kaldığını ne sürüyor.²⁴ Ancak bir başka temel farklılık daha vardır: Wolfe'un orta

22 Örneğın, post-yapısalcı felsefenin etkilerine işaret eden Ursula LeGuin “anlatı ne kadar dünyayla düalistik olmayan içiçe geçişle biimlenirse görülebilir ve hissedilebilir.” Karen Seago and Karla Armbruster “Bu şekilde, edebî canavarlar bize sadece ahlaki cemaatlerimizi denetlememizi sağlamazlar, ayrıca bize onları açma kabiliyeti de sağlarlar.” (viii).

23 Bu “biyosentrik geleneği” sınırlandırırken dikkatli olunmalı nkn “hayvanın ontolojik doğasının” paylaşılan anlamında kökleşmiştir ki “diyalektik olarak kültürün yalnızca insani yönlerinden farklılığından evrimleşmiştir.” Norris, girişimin mantiki sınırlarını “aracısız deneyim” için netleştirir: “Hayvanın konumunun soruları yalnızca sosyal diyarın bağlamında, içinde onun bir değer olarak reddedildiği ve yalnızca olumsuz prestije sahip olduğu Sembolik Düzen'de anlamlıdır” (21).

24 Wolfe'un trclğn kurumsal sorunlarına dair vurgusu Derrida'nın daha sonraki tartışması tarafından canlandırılmıştır: “bu [türlerin] söylemlerin belli sosyal zümreler üzerindeki asimetrik maddesel etkileri” (6).

ve geç yirminci yüzyıl anlatı örneklerinin nasıl biyosentriğe benzer bir tasavvurla devam ettiğini göstermektedir. Yani hayvan temsillerinin, insanoğlunun ve insanoğlu (burada “insan ötesi”) için olan maksatlı kurgulara dönüştüğü usulün varlığını bir kat daha tasdik etmektedir. Mason gibi, Wolfe insan kimliğinin sorunlarıyla boğuşmak için (burada içsel çelişkiler) edebiyatta hayvan temsillerine “bölgeler dışında” olarak kavramsallaştırdığı şekilde yaklaşmasına rağmen post-hümanist modellere dayanan hayvan hakları felsefelerinin siyasi menfaatleri hususunda çarpıcı şekilde farklı bir pozisyon belirlemektedir. Hayvan temsilleri böylece hümanist öznenin yalnızca oluşumunu değil çöküşünü haber vermekte ve onun çeşitli retoriklerinin değerlendirmeye alınmasını hayvanların anlamlandırılması hakkında düşünmenin farklı yollarını belirlemektedir.

Sinemada, yirminci yüzyılda hayvanların görsel biçimlerine daha doğrudan bir gönderme yapan Akira Lippit’in *Electric Animal: Toward a Rhetoric of Wildlife* (2000)’ı hayvanın “yitiminin” dinamiklerine farklı türde bir post-yapısalcı yaklaşım sergilemektedir. Lippit bu kinayeyi temelde insan tarafından dâhil edilen herhangi bir hayvan formülasyonu ile belirgin bir şekilde çelişen yitimin süregiden dramatisasyonu çerçevesinde okur.²⁵ Onun gördüğü şekliyle problemi şudur: Söylemsel eylemler hayvan izlerini somutlaştırırsa da, insanın tekilliği varlığını sürdürür, bu durum Derrida’nın bir zamanlar kurgu olarak “bir özneyi doğrama” (“yeme”) fantezisi diye tanımladığı sorundur. Lippit, Derrida’nın kavrayışını insanın (öznenin) hayvanla (nesne) özümsemesinden öte dinamik bir köken hikâyesi çerçevesinde detaylandırmaktadır.²⁶ Yeni bir retorik düzen getiren sinema gibi görsel medya, hayvan öznelliğinin edebî tarzlarının dönüşümlerini buharlaştırır ve süreç içinde, biçim ve anlam müzakereleriyle (asla basitçe çözülemeyen) daha belirgin anlatılar hâline getirir.²⁷

Bu düzende hayvan izleri, insan kimliğinin tekil varlığının (ya da tecrit edilmiş ve böylelikle bireyleştirilmiş özne modelinin) taşıyabileceğinden daha karmaşık bir sosyalite modeli gerektiren metinsel yapıları ortaya koymaktadır. Bu tür bir öznelliğe

25 Berger’in hayvanların “kaybolması” endüstriyel kapitalizmin parçası ve parselidir tesirli iddiasından başlanarak Lippit hayvanların modernite aracılığıyla “hulyalar” şeklinde önem kazanır ve Lippit bunun ideolojik yön değiştirmeye işaret ettiğini farzetmektedir: “Hayvanlar bir kere insan ontolojisinin oluşumuna katkı sağladığında, şimdi onların yokluğu insansızlaştırılmış ontolojisine katkı sağlamaktadır.” (21).

26 Lippit’in açıkladığı gibi, bunun yerine “özneliği kurban kesimi sağlar” ve bu hayvanlığı kesme aracı, kaçınılmaz olarak “parçala[mak]” olarak konumlar ve “öznenin söylemiyle” yanyana gitmez. (16).

27 Lippit, “eşzamanlı sonuçlanma ve evrimsel döngünün başlangıcı: hayvanların kayboluşunun anlatısı ve bunun sinemada kesişen teknik iletişim araçlarının yükselişi olarak görülebilecek” (197) sinematik medya aracılığıyla bu dinamizmin aşırı harfi harfine yorumu tarafını tutar: Norris, Deleuze, Guattari ve daha başkaları gibi Franz Kafka’nın hayvan hikayelerini çağdaş kaygıların öncülleri gibi okur.

erişemeyen ya da icra edemeyen hayvan temsilleri anlamlı şekilde işaretleme sürecine köstek olup bir ihtimal sosyal failliğin (*social agency*) yeni anlamlarının veya biçimlerinin yükselişini sağlayabilmekte,²⁸ aynı Ian Watt'ın *The Rise of the Novel*'da öne sürdüğü gibi Aydınlanma'nın hümanist öznesine de kültürel geçerliliğini kazandırılmaktadır. Beraber düşünülürse, bu post-yapısalcı argümanların biçimsel uygulamaları, edebiyatta hayvan çalışmalarının geleneksel edebiyat tarihinin izin verdiğinden daha geniş bir ađ yaratmaktadır çünkü bu durum yalnızca kanonik romanları değil geleneksel olmayan biçimler (görsel sanatçıların kitapları, kısa hikâyeler, otobiyografik yazılar, film, hatta çağdaş çok satan kitaplar) bu anlatı biçimlerinin ve türlerin sosyal koşullarının dönüşümüne izin vermektedir.

Geleneksel edebiyat, edebiyatta hayvan çalışmalarının itici güçleri olan metafor ve edebî kanonun değerlerine başvurmakta ancak bunlar bile insan-olmayan temsillerinin artırarak parçalanmış edebiyat tarihini belirgileştirmektedir. Bu koşullarda edebiyatta hayvanların anlamlarının tartışmaya açık kalması gerektiğini kaçınılmaz kılmaktadır. Bazı eleştirmenler hayvanların, modern yazarların kendilerini edebiyattaki canavarlar olarak kavramsallaştırmasıyla daha önemli hâle geldiğini öne sürmekte,²⁹ diğerlerine nazaran buradaki temel etkenin insanların yön değiştiren hayvan algısı; mesela onların kahramanlar, kurbanlar olarak [tasviri] veya onların göze çarpan yokluğu olduğunu belirtmektedirler.³⁰ Belki de gelecekteki çalışmalar için daha önemli olan ders, bu yorumları hayvan çalışmalarını ciddiye alan disiplinler(arası) sonuçlarla ilişkilendirmeye yönelik büyüyen sorumluluk duygusunda yatmaktadır. Anlamsal (*semantic*) kaygılar (edebiyatta hayvan temsillerinin anlamı nedir?) şimdi daha kasti şekilde biçimsel ve bağlamsal değerlendirmelere (hayvanlar edebî temsillerde/e/gibi vs. ne yapıyor? ve ne zaman/ nasıl/ ne amaçla bu örüntüler yön değiştiriyor?) bağlanmaktadır. Sonuç olarak edebiyat, hayvanların temsil sorunlarının müzakere edildiği birçok alandan biri hâline gelmektedir. Bu gelişmeler hayvanları dilbilimsel biçimlerle (ikamenin metaforik zincirleri gibi) insan bireylerin

28 Edebiyatta hayvanın anlamının başarısızlığı konusunda bkz: Robert McKay. Bu temsillerin anlam taşınmasının beklentisinin çağdaş deneysel edebî metinlerarası sorun-sallaşmasını yakından inceleyen McKay, kurgusal evcilleştirilmiş hayvana ne sadece tüketim ne de tasarı rolü vermektedir, daha önemlisi “bozulmuş yeni anlamların” üretimi rolünü atfetmektedir (167). Ben ise bir başka araştırma hattı önererek çalışmalarımın çoğunun paylaşılan insan-hayvan gelişiminin ve sosyal-failliğin türler arası biçimlerinin edebî ve görsel metinlerde izinin sürülmesini gerektiğini ekliyorum.

29 Norris, bu terimi tanımlarken, kendi asıl ilgisini yani “hayvan olarak yaratmaya” yönelik yazarlık çabasını tarihsel olarak daha önemsiz gördüğü girişimlerden yani taklit-ten ve “hayvan gibi olmaktan” ayırmaktadır.

30 Allen “Amerikan edebiyatındaki oyunlarda hayvanların insanlardan daha iyi olduğu baştan çıkarıcı bir görüşün olduğu” (196) tezini savunmak için 1850li-1950li yıllar arasındaki hayvanların şiirlerdeki ve romanlardaki tasvirlerinde cinselliğin yokluğuna, dil kullanımına ve “öbür dünyaya yönelik kaygılarına” odaklanmaktadır.

terimlerine bağlayan yollar hakkında yeni sorulara mecbur bırakmakta, hayvan temsillerini giderek çeşitli düşünce okullarının kesişimleri olarak işlev gördüğü gerçeğini çok daha açık bir şekilde ortaya çıkarmaktadır.

Bu suretle, hayvan temsilleri aynı zamanda edebî çalışmaların geleceğindeki bilmenin disiplinle ilgili yolları ve daha temel olarak kurumsal yapıları sürdürmenin okumayla ilişkisi gibi belirsizlikleri beslemeye devam etmektedir. Edebiyatta hayvan çalışmaları muhtemelen araştırmacılar arasında bırakın açık siyasi temeller kurmayı epistemolojik bir dayanışma olmayan hayvan hakları ve refahı konusunda öngörülemez (ve sıklıkla çelişkili) pozisyonları beslemeye devam edecektir. Burada sadece birkaç örneğe atıf yaptım, temel sorulara yönelik çokça çelişen cevaplar, insan toplumunda hayvanların acil sorunlarının bu alanla çözülmesini isteyen kişileri hayal kırıklığına uğratmaktadır. Ortak bir yöntem ve yorum vizyonu bu nedenlerle ertelenebilir olabilmekle birlikte hayvanlar hakkında daha tutarlı değerlendirmeler ortaya konulmasıyla ilgili en fazla umudu bu koşullarda buluyorum. Ortaya çıkan yeni literatür münhasıran edebiyatta hayvanlara odaklanarak yalnızca müzmin söylemsel sorunları tasdik etmemekte, aynı zamanda bu sorunları yirmi birinci yüzyıldaki edebiyat çalışmaları için ivedi kaygılar olarak sunmaktadırlar. Özellikle hayvan çalışmalarına odaklanan araştırmacılar çalışmalarını insan öznelinde hayvanların mevcudiyetine yönelterek edebiyatta hayvan çalışmalarının ampirik potansiyelini terimler, yöntemler ve türler ile ilişkilerini, kavramlarını genişletebilir ve böylece bunu bilme yollarının ufuktaki epistemolojik krizini yenmek için kullanabilirler.

Kaynakça

- Allen, Mary. *Animals in American Literature*. Urbana: University of Illinois P, 1983.
- Berger, John. "Why Look at Animals?" *About Looking*. 1-26, London: Writers and Readers, 1980.
- Deleuze, Gilles and Félix Guattari. *A Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia*. Trans. Brian Massumi. Minneapolis: U of Minnesota P, 1987.
- Eagleton, Terry. *Literary Theory: An Introduction*. Second Edition. Minneapolis: U of Minnesota P, 1996.
- Elliot, T. S. "Tradition and the Individual Talent." *The Norton Anthology of Theory and Criticism*. Ed. Vincent B. Leitch et al., 1092-98, New York: Norton, 2001.
- Foucault, Michel. *The History of Sexuality, Volume 1: An Introduction*. Trans. Robert Hurley. New York: Random House, 1978.
- Fudge, Erica. "The History of Animals." *Ruminations 1. H-Animal*. Published: May 26, 2006.
- . *Perceiving Animals: Humans and Beasts in Early Modern English Culture*. New York: St. Martin's P, 2000.

- Hall, Stuart. "Cultural Studies and Its Theoretical Legacies." *The Norton Anthology of Theory and Criticism*. Ed. Vincent B. Leitch et al., 1898-1910, New York: Norton, 2001.
- Jameson, Fredric. *The Political Unconscious: Narrative as a Socially Symbolic Act*. Ithaca: Cornell UP, 1981.
- Kenyon-Jones, Christine. *Kindred Brutes: Animals in Romantic-Period Writing*. Burlington, VT: Ashgate, 2001.
- Lippit, Akira. *Electric Animal: Toward a Rhetoric of Wildlife*. Minneapolis: U of Minnesota P, 2000.
- Malamud, Randy. *Poetic Animals and Animal Souls*. New York: Palgrave, 2003.
- . *Reading Zoos: Representations of Animals and Captivity*. New York: New York UP, 1998.
- Mason, Jennifer. *Civilized Creatures: Urban Animals, Sentimental Culture, and American Literature, 1850-1900*. Baltimore: Johns Hopkins UP, 2005.
- McKay, Robert. "BSE, Hysteria, and the Representation of Animal Death: Deborah Levy's *Diary of a Steak*." *Killing Animals*. The Animal Studies Group. 145-69, Urbana: U of Illinois P, 2006.
- Nelson, Barney. *The Wild and the Domestic: Animal Representation, Ecocriticism, and Western American Literature*. Reno: U of Nevada P, 2000.
- Norris, Margot. *Beasts of the Modern Imagination: Darwin, Kafka, Nietzsche, Ernst, and Lawrence*. Baltimore: Johns Hopkins UP, 1985.
- Poe, Edgar Allen. "The Philosophy of Composition." 1846. *The Norton Anthology of Theory and Criticism*. Ed. Vincent B. Leitch et al., 742-50, New York: Norton, 2001.
- Rothfels, Nigel. *Savages and Beasts: The Birth of the Modern Zoo*. Baltimore: Johns Hopkins UP, 2002.
- Shapiro, Kenneth, and Marion Copeland. "Toward a Critical Theory of Animal Issues in Fiction." *Society & Animals* 13.4 (2005): 343-46.
- Shelley, Percy Bysshe. "A Defence of Poetry, or Remarks Suggested by an Essay Entitled 'The Four Ages of Poetry.'" 1821. *The Norton Anthology of Theory and Criticism*. Ed. Vincent B. Leitch et al., 699-717, New York: Norton, 2001.
- Scholtmeijer, Marion. *Animal Victims in Modern Fiction: From Sanctity to Sacrifice*. Toronto: U of Toronto P, 1993.
- Seago, Karen and Karla Armbruster. Editor's Introduction. *Literary Beasts: The Representation of Animals in Contemporary Literature*. Spec. issue of *Comparative Critical Studies* 2.3 (2005): v-xiii.
- Simons, John. *Animal Rights and the Politics of Literary Representation*. New York: Palgrave, 2002.
- Smith, Julie Ann. Conference Report. *The Representation of Animals*. Ed. Steve Baker. Spec. issue of *Society & Animals* 9.3 (2001): 293-97.

Susan McHugh

Williams, Raymond. *Culture and Society, 1780-1950*. New York: Columbia UP, 1958

Wolfe, Cary. *Animal Rites: American Culture, the Discourse of Species, and Posthumanist Theory*. Chicago: University of Chicago P, 2003.